

OPINIA
dotycząca rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku naukowego

dr EWY CISZEWSKIEJ-JANKOWSKIEJ

w związku z postępowaniem o nadanie
stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych

Z dostarczonej mi do oceny dokumentacji wyłania się spójny i pozytywny obraz dorobku naukowego, dydaktycznego oraz działań administracyjnych Pani dr Ewy Ciszewskiej-Jankowskiej, który szczegółowo omówię po przedstawieniu przebiegu kariery zawodowej Habilitantki.

Pani dr Ewa Ciszewska-Jankowska jest absolwentką Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Studia wyższe w zakresie filologii romańskiej ukończyła w roku 1988 wraz z uzyskaniem, z wynikiem bardzo dobrym, dyplomu magistra. Po ukończeniu studiów, dr E. Ciszewska-Jankowska rozpoczęła pracę jako asystent w Instytucie Filologii Romańskiej UŚ. W roku 1997 uzyskała stopień naukowy doktora w zakresie językoznawstwa na podstawie rozprawy nt. « *Expression de la perfectivité en français contemporain* » przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Stanisława Karolaka. W tym samym roku dr E. Ciszewska-Jankowska została zatrudniona jako adiunkt w swoim macierzystym instytucie, który w międzyczasie zmienił nazwę na Instytut Języków Romańskich i Translatoryki UŚ. W latach 1991-2011 dr E. Ciszewska-Jankowska pracowała jako nauczyciel w Zespole Nauczycielskich Kolegiów Języków Obcych w Sosnowcu, a od 1995 roku do 2004 pełniła w nim funkcję dyrektora. Obecnie pracuje jako strażnik wykładowca w Instytucie Językoznawstwa UŚ.

Dr E. Ciszewska-Jankowska specjalizuje się w językoznawstwie ogólnym i romańskim, podejmuje w swoich pracach przede wszystkim kwestie wyrażania czasu, aspektu i trybu (czy też szerzej pojętej modalności) w języku francuskim, prowadzi także badania kontrastywne na materiale języka hiszpańskiego oraz języka polskiego.

I. Ocena publikacji będącej podstawą przewodu habilitacyjnego pt.

« Le futur antérieur et ses emplois. Analyse contextuelle »

(2014, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 202 strony)

Wskazana przez Habilitantkę publikacja wpisuje się w Jej zainteresowania badawcze i jak sama podkreśla, jest wynikiem wieloletnich badań nad rolą kontekstu, który wpływa na użycie czasu futur antérieur (FA). Rozprawa zredagowana jest z dużą starannością w języku francuskim, zaś recenzentem wydawniczym był prof. dr hab. Krzysztof Bogacki. Praca składa się z części wprowadzającej, 4 rozdziałów i wniosków, zawiera kompletny spis źródeł w wersji tradycyjnej, tj. papierowej, jak i źródła pochodzące z Internetu (właściwie odnosi się wrażenie, że Autorka dotarła do wszystkich publikacji poświęconych FA, które ukazały się do 2014 roku), jak i streszczenia w języku polskim i w języku angielskim.

Pierwszy rozdział rozprawy poświęcony jest chronologicznej prezentacji prac na temat funkcjonowania FA, począwszy od pierwszych wzmianek i prób opisu użyć aż do czasów współczesnych. Wyłania się z tej części bardzo złożony obraz badanej kategorii już na poziomie nazwy (futur parfait, composé, accompli, passé i w końcu antérieur), a także na poziomie przynależności do kategorii czasu przyszłego, co związane jest z różnymi konfiguracjami wartości, które FA posiada. Warto przypomnieć, że w przypadku czasu FA wyróżnić można wartość czasową przyszłą i przeszłą, wartość aspektową dokonaną rezultatywną lub aorystyczną i wartość modalną epistemiczną, retrospektywną, deontyczną czy jeszcze wykrzyknikową, w zależności od kontekstu użycia.

W drugim rozdziale Habilitantka podejmuje bardziej szczegółowy opis koncepcji związanych z kwestiami czasowo-aspektowymi FA, jak i z problematyczną kwestią wyrażania modalności, wykazując przy tym bardzo dobrą znajomość literatury przedmiotu oraz umiejętność konfrontacji stanowisk, co prowadzi do autorskiej koncepcji wyróżnienia 5 użyć czasowych (użycie czasowe podstawowe, w didaskaliach, w języku prawniczym, użycie historyczne i wyrażające rozkaz) oraz 4 użyć modalnych (użycie epistemiczne, łączące części tekstu, retrospektywne i eksklamatywne) FA na podstawie różnych konfiguracji cech FA, dokonujących się w specyficznych kontekstach, co prowadzi do różnorodnych efektów znaczeniowych i w konsekwencji dyskursywnych.

Kolejne dwa rozdziały wydają się szczególnie interesujące ze względu na znaczenie przeprowadzonych badań dla opisu funkcjonowania czasu FA. Habilitantka dokonuje w nich najpierw skrupulatnej analizy przykładów pochodzących z bazy Frantext oraz z tekstów prasowych, a następnie proponuje 72 reguły eksploracji kontekstowej dla czasu FA, 4 reguły identyfikujące dla kontekstów specyficznych, a także 1 metaregulę, na podstawie której można ustalić kolejność weryfikacji reguł. Dr E. Ciszewska-Jankowska wykorzystuje tutaj metodę opracowaną przez J.-P. Desclésa dla (automatycznego) przetwarzania języka naturalnego. Reguły te przyjmują postać [jeśli ... i jeśli, to ...] i w konsekwencji zawierają wszystkie kontekstowo zidentyfikowane wykładniki z poziomu morfo-składni, które decydują o wartości semantycznej danego użycia FA. Po dotarciu do tej części rozprawy zauważyłam pewną nieścisłość związaną z używaniem takich terminów, jak: znaczenie FA, jego użycie, wartość semantyczna czy cecha semantyczna. Odniosłam wrażenie pewnej niekonsekwencji, bowiem kiedy Habilitantka wymienia 9 - według mnie chodzi o 9 użyć - , posługuje się terminem wartość, a więc wchodzi w interpretację semantyczną, czy też znaczeniową - jak czytamy w autoreferacie na str. 6. Zestawienie np. użycia czasowego z użyciem w tekstach prawniczych wydaje się niespójne, przynajmniej na poziomie ich terminologicznego wyodrębnienia, bowiem w tekstach prawniczych FA zachowuje wartość czasową, co zresztą Habilitantka zauważa w autoreferacie (str.7). Podobnie będzie w przypadku rozróżnienia użycia czasowego i użycia historycznego - czasowość jako wartość semantyczna przejawia się w tekstach historycznych, choć zmienia się perspektywa czasowa w tym typie narracji. Sądzę, że opisując czasowe funkcjonowanie FA warto wziąć pod uwagę jego wartość prospektywną i retrospektywną, tj. czy wystąpienie FA związane jest z czynnością przeszłą czy dotyczy przyszłości, i na tej podstawie przejść do analizy użyć w poszczególnych typach tekstów. Jeśli chodzi o wartość modalną przejawia się ona, według Habilitantki, w użyciach: epistemicznym, rozkazującym, jak również eksklamatywnym, a przecież te użycia występują w różnych typach tekstów, np. w dialogach, w konsekwencji - idąc tropem Habilitantki - w tekstach scenicznych. Dr E. Ciszewska-Jankowska skupia się na elementach morfo-składniowych determinujących użycia FA w różnych typach tekstów, niemniej trzeba również rozważyć rolę mówiącego, który decyduje o wyborze odpowiedniej formy czasowej. Forma ta może być mniej spotykana w danym kontekście, ale gramatycznie poprawna. Inaczej mówiąc, obok czynników kontekstowych wpływ na wybór formy czasownika ma również zjawisko preferencji użycia.

Całość rozprawy zamyka rozdział zatytułowany « Conclusion », który jest szczegółowym streszczeniem monografii. Trochę szkoda, że dr E. Ciszewska-Jankowska nie pokusiła się o wnioski wykraczające poza obszar badań kontekstowych występowania FA, które zawierałyby napotkane trudności, wątpliwości czy pytania o dalszy kierunek badań nad FA. Ta część pozostawiła we mnie pewien niedosyt.

Uwagi, które przytoczyłam powyżej, nie służą jednak kwestionowaniu wartości naukowej rozprawy dr E. Ciszewskiej-Jankowskiej, pokazują jedynie złożoność problematyki, co owocuje różnymi punktami widzenia, które ostatecznie się dopełniają i prowadzą do głębszego i pełniejszego zrozumienia zjawisk języka.

Konkludując, uważam, że publikacja dr E. Ciszewskiej-Jankowskiej jest cennym i ważnym opracowaniem naukowym. Habilitantka wykazała się rozległą wiedzą na temat badanego zagadnienia i zagadnień pokrewnych, ujawniła przy tym metodologiczną konsekwencję badawczą oraz próbę dogłębnej analizy zjawiska. Zważywszy, że rozprawa dr E. Ciszewskiej-Jankowskiej jest pierwszą monografią w całości poświęconą czasowi FA, na którą powołują się i do której odnoszą się czołowi językoznawcy francuscy, stwierdzam, że książka wnosi istotny wkład w romańskie badania językoznawcze.

II. Ocena dorobku naukowego dr Ewy Ciszewskiej-Jankowskiej

Dorobek naukowy dr E. Ciszewskiej-Jankowskiej charakteryzuje się konsekwencją i logiczną progresywnością dociekań: Habilitantka interesuje się najpierw kwestią wyrażania aspektu, modalności oraz czasowości w języku francuskim, po czym przechodzi do badań tychże zjawisk w kontekście jednego czasu, a mianowicie FA.

Dr E. Ciszewska-Jankowska jest autorką 2 monografii oraz 20 artykułów. Część z nich poświęcona jest czasowi FA, co zaowocowało wydaniem monografii, o której była mowa powyżej. Większość z publikacji ukazała się w renomowanych, a tym samym wysoko punktowanych czasopismach, takich jak *Neophilologica*, *Linguistica Silesiana*, *Romanica Cracoviensia* i *Biuletyn PTJ*. Na uwagę zasługuje publikacja z roku 2019, która ukazała się w czasopiśmie *Langue Française* - jednym z najbardziej prestiżowych czasopism, cenionym przez romanistów na całym świecie. Być docenionym przez frankofońskich językoznawców i stanowić dla nich punkt odniesienia dla badań nad FA to niewątpliwie wielki sukces naukowy Habilitantki. Wszak w badaniach naukowych nie o ilość, a o jakość chodzi.

W swoich pracach, dr E. Ciszewska-Jankowska podejmuje też badania porównawcze funkcjonowania FA oraz wybranych wykładników aspektowości i ich możliwych ekwiwalentów w języku hiszpańskim i polskim.

Należy także podkreślić, że dr E. Ciszewska-Jankowska brała udział w 11 konferencjach, w większości międzynarodowych, podczas których wygłaszała referaty poświęcone badanym zagadnieniom w obrębie 3 języków, o których była wcześniej mowa. Została także zaproszona do współpracy przez grupę badawczą, zajmującą się problematyką wyrażania aspektu i czasu w języku francuskim i polskim w ramach projektu naukowego podjętego przez Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie i Université de Lorraine.

Oceniając całokształt dorobku naukowego dr E. Ciszewskiej-Jankowskiej, nasuwają się następujące spostrzeżenia: 1. większość artykułów zostało opublikowanych w czasopismach związanych z UŚ, Wydawnictwo UŚ wydało również 2 monografie Habilitantki; 2. wszystkie teksty wskazują na znakomitą orientację Habilitantki w literaturze przedmiotu, na umiejętność prowadzenia rzeczowego i jasnego wyводу, a także na dociekliwość i rzetelność badań; 3. dorobek naukowy (publikacje oraz udział w konferencjach) dr. E. Ciszewskiej może nie jest imponujący, jednak jakościowy poziom tegoż dorobku wskazuje na harmonijny i gruntowny charakter zainteresowań, które zostały docenione we frankofońskim kręgu językoznawczym; 4. indeks Hirscha na dzień 25.04.2019 wynosi 3. Szkoda, że w dokumentacji nie ma danych dotyczących liczby cytowań.

III. Ocena osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich i organizatorskich

W trakcie swojej pracy zawodowej dr E. Ciszewska-Jankowska prowadziła zajęcia w języku francuskim i hiszpańskim z zakresu gramatyki praktycznej obu języków, gramatyki historycznej języka francuskiego, gramatyki kontrastywnej polsko-hiszpańskiej. Prowadziła również seminarium specjalizacyjne poświęcone aspektowi w języku polskim i w języku francuskim. Na swoim koncie ma 6 wyjazdów do Hiszpanii i Portugalii w ramach programu Erasmus, podczas których prowadziła zajęcia z gramatyki języka francuskiego dla hiszpańskich i portugalskich studentów romanistyki. Dr E. Ciszewska-Jankowska wypromowała wielu magistrów w zakresie językoznawstwa oraz glottodydaktyki.

Przez 9 jako lat jako dyrektor II Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Sosnowcu dr E. Ciszewska-Jankowska podejmowała liczne działania, których celem było promowanie języka

francuskiego i kultury krajów frankofońskich oraz popularyzacja wiedzy o języku w ogóle i o języku francuskim w szczególności - wśród uczniów wszystkich typów szkół. Habilitantka przez wiele lat pełniła także funkcję sekretarza Komitetu Okręgowego Olimpiady Języka Francuskiego. Na zlecenie Komitetu Głównego wielokrotnie opracowywała testy na wszystkie etapy olimpiady.

Dr E. Ciszewska-Jankowska jest aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Językoznawczego oraz Sekcji Językoznawczej Oddziału PAN w Katowicach, a także rady naukowej czasopisma *Neophilologica*.

Za swoją pracę dydaktyczną, jak również za działalność na rzecz Olimpiady Języka Francuskiego dr E. Ciszewska-Jankowska została wyróżniona 3 nagrodami: Nagrodą Śląskiego Kuratora Oświaty, Nagrodą Marszałka Województwa Śląskiego i Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

IV. Konkluzja

Z całym przekonaniem i satysfakcją stwierdzam, że zgodnie z ustawą o stopniach i tytule naukowym całokształt dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Ewy Ciszewskiej-Jankowskiej w pełni uzasadnia nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk humanistycznych.

Katarzyna Kwapisz-Osadnik

